

2. GAIA - DEMOGRAFIAREN ANALISIRAKO TRESNAK, METODOAK ETA ITURRIAK

1. Demografia ikasteko iturriak
2. Anlisi demografikoren motak
3. Gertakizun eta egitura demografikoak aztertzeko tresnak

1- Demografia ikasteko iturriak

- Galderak:
  - Zein iturri demografikoak ezagutzen dituzue?
  - Ohituta zaudete erakunde estatistikoaren webguneak maneiatzera?
  - Zein web orrialde ezagutzen dituzue populazioari buruz?
  - Zeintzuk dira ezberdintasunak zentsuen eta errolden artean?

Iturri demografikoak

- Helburuak:
  - Gaurko iturri demografikoak ezagutzea (edukinak, periodikotasuna, bereizketa espazialaren gradua, e.a) eta maneiatzen ikastea.
  - Fidagarritasun-gradua ezagutzea eta gabeziak azpimarratzea.

Demografi informazio iturri motak

- Demografi informazioa modu desberdinen bitartez sailkatu daiteke:
  - Lehenengo edo bigarren mailakoak
  - Zuzenak eta ez-zuzenak
  - Gordinak, zuzenduak, birfinduak

Iturri demografikoak

- Biztanlerien zentsuak
- Udal-errolak
- Erregistro zibilak
- Elizeko erregistroak
- Beste iturri batzuk: inkestak, estatistika publikoak, txostenak, e.a.

Iturri demografikoen ezaugarri orokorrak

- Natura/lzaera
- Luzaera
- Periodikotasuna
- Fidagarritasuna
- Ailegagarritasuna
- Eransketa / Eransgabeketa maila

Biztanleriaren zentsuak

- Nazio Batuen arabera, zentsu bat
“Une konkretu edota periodikoki nazio edo herrialde jakin bateko biztanle guztien datu demografiko, ekonomiko eta sozialak biltzeko, prestatzeko eta argitaratzeko operazio multzo bat” litzateke

Hiru epealdi:

- Antzinako garaian: lehenengo zebaketak Egipton, Babilonian, Txinan, Grezian eta Erroman → zergak bilketarako, lanerako edo militarreko helburuekin. Adb. Karlomagnoaren “Breviario” (VIII. Mendean).
- Protoestatitiskoko garaian (XVI. mendetik XVIII. mendeko erditara arte): Garaikideko zentsuen ezaugarriekin, baina ez ziren oso fidegarriak eta batzuetan ez zeukaten periodikotasunik. Zergak bilketarako edo militarreko helburuekin.

Hiru epealdi

- Zentsu modernoak:
  - Aldaketa ekonomikoek (merkataritza, industria) estatu-nazioetan oinarritutako antolaketa politikoa eskatzen zuten → Biztanleei buruzko informazioa gero eta gehiago eskatzen zen.
  - Aldaketa demografikoak: Hazkunde demografikoko aroa → Beharrezkoak ziren giza kolektibo ezberdinei buruzko datuak eta bolumenak ezagutzeko.

Lehenengo zentsu modernoak

- 1749: Suedia
  - 1750: Finlandia
  - 1769: Noruega eta Danimarka
  - 1790: EEBB
  - 1801: Frantzia eta Bretania Handia
- XIX.mendean zehar Europako Estatu guztiek zentsu modernoak egin zituzten.

Zentsu modernoen ezaugarriak

- Estatuak finantzatuak.
- Eremu geografiko mugatu bati erreferentziatuak.
- Unibertsalak: gizabanako guztiak barne izan behar dira, hutseginezkorik gabe eta bikoiztasunik gabe.
- Banako zenbaketa.
- Aldi-berekotasuna: zentsu-data jakin bati erreferentziatuta.
- Periodikotasun erregularra izan behar du.
- Argitaratuta egon behar da.

Zentsuen mugak eta ahuleziak

- Herrialde batzuetan ez dago.
- Herrialdearen arabera, fidagarritasuna desberdina da:
  - Garapen mailak eragina du.
  - Zentsuak egiten duenarekin pertsonen harremanak ere eragina du.
- Herrialdeen artean konparatzeko zailtasuna → erabilitako kontzeptuak eta definizioak desberdinak izan daitezkelako.
- Informazioak batzuetan ez die geografoek egindako galderei erantzuna ematen.

Zentsuen faseak

- **Erroldaketa aurrekoa:** Informazio bilketa aurreko prestaketa lan guztiak biltzen ditu.
- **Erroldaketa:** Informazioaren bilketari dagokio.
- **Ondoko erroldaketa:** Azken fasea da, galdetegiak jaso, errebisatu, kodifikatu, digitalizatu, tabulatu eta prozesatu egiten dira orain. Azken fase honetan datuen argitaratzea ere sartzen da. Normala da zentsu-datuak ebaluatzeko inkesta bat egitea ere .

Espainian

- Hiru baldintza:
  - Zuzenbidezko biztanlerien eta izatezko biztanlerien arteko ezberdintzea.
  - Erroldaren eta zentsuaren egiteko datan aldaketak.
  - Iturri honen periodikotasuna.

Kontzeptu batzuk

IZATEZKO BIZTANLEAK: Zentsua egin zen egunean erreferentzi lurraldean dauden pertsona guztiek osatzen dute, hala beren egoitza zentsatzen diren udalerrian bertan dutenek (bertan dauden egoiliarrek), nola bertan iragaitzaz daudenek (iragaitzazkoak).

Izatezko biztanleak = lekuan dauden egoiliarak + iragaitzazkoak

ZUZENBIDEZKO BIZTANLEAK: Zentsuaren datan erreferentziako lurraldean egoitza duten pertsona guztiek osatzen dute, Zentsua egiten den unean bertan egon ala ez. Zuzenbidezko biztanleria lurralde horretako legezko biztanleria da.

Eskubidezko biztanleak = dauden egoiliarak + ez dauden egoiliarak

IRAGAITZAZKOAK: zenbaketa egiteko momentuan hortik pasatzen den pertsonak.

Kontzeptu batzuk

- **Zentsu-esparrua:** Udalerriaren zati bat da eta honako ezaugarriak ditu:
  - erraz identifikatzeko moduko mugak ditu batez ere, besteak beste, lurraren gorabehera naturalak, eraikuntza finkoak eta bideak.
  - 1.000 eta 2.500 arteko egoiliar kopurua du, udalerrri osoak biztanle gutxiago duenean izan ezik.

Jasotako informazioa

- Demografi ezaugarri (atributu) garrantzitsuei buruzko informazioa jasotzen du.
- Informazio sozio-ekonomikoa ere biltzen du.
- Etxe eta familiei buruzko informazioa.
- Atzerabegirako informazioak.

Biztanleriaren Udal Erroldak

- Erregistro administratiboak erabiliz gaurkoturik edukitzen da udal informazio demografikoa balio duen tresna bat da.
  - Edukiak oso baliagarriak ditu udaleko mailan azterketak eta analisiak egiteko.
  - Udalaren arabera, datuei atzipena, kudeaketaren zehaztasuna eta haren ustiapen informatikoa oso bestelakoak izango dira.

Biztanleriaren Udal Erroldak

- Udal konpetentziako erregistro administratiboa da.
- Erroldaren mantentzea:
  - Erroldaren berrikuntza.
  - Urteroko zuzenketa.
- Erroldaren xedea ez da populazioaren ikerketa. Honek eragozpen ugari sortzen ditu.
  - Udalerriek Estatu edo Erkidegoetatik jasotzen dituzten diru laguntzak biztanleri kopuruaren araberakoak direnez, goranzko manipulazioak sarri ikusten dira.
  - Orain dela gutxiraino udalek ez zuten demografi gaietikiko sentiberatasun handirik, izan ere nahasmendu edota garestitasun bat zekartelakoan albo batera uzten zuten demografi aldea.

Zentsuak vs Erroldak

- Zentsuak Espainiako Estatutik herrialde osorako egiten dira. Erroldak, aldiz, Udal bakoitzak egiten ditu.
- Periodikotasuna ere desberdina da.
- Bildutako informazioa desberdinak ere izan daiteke.
- Zentsuen galdesortak zabalagoak dira eta berdinak dira estatu osorako.
- Biak inskripzio familiarrekoak dira.

Zentsuak vs Erroldak

- Biztanleria zentsuen emaitzak zenbaki-moduan argitaratzen dira; udal-erroldakoak, ordea, nominalak dira eta bana-banako moduan biltzen dira.
- Zentsuek herrialde kudeaketarako balio dute eta udal-erroldek udalak kudeatzeko.
- Zentsuen datuak Estatistikaren Institutu Nazionalarenak dira eta interneten bidez kontsultatu ahal dira eta udal-erroldako informazioa liburuetan biltzen dira.
- Erroldak zentsuak baino fidagarriagoak dira.

2011. urteko Biztanleria eta Etxebizitza Zentsua

- Helburuak:
  - Populazioaren kontaketa
  - Egitura demografikoaren ezagutza
  - Udal errolda kudeatzeko eredu berria martxa jartzeko ahalegina
  - Ikasketa demografikoak egiteko oinarria baliagarria izateko asmoa
  - Eremu geografiko txikien informazioaren beharrak betetzea
  - Etxebizitzak, eraikinak eta lokalak kontatzea eta etxebizitzaren eta eraikinen ezaugarriak ezagutzea
  - Egitura estatistikoaren tresnak eguneratzea eta normalizatzea
  - Nazioarteko erakundeek eskatzen duten informazioa ematea.

Izendegia

- <http://www.ine.es/nomen2/index.do>
- http://www.eustat.es/estadisticas/idioma_e/tema_159/opt_0/tipo_9/ti_Biztanleria/temas.html
  - Guztizko populazioa
  - Sexuaren araberako populazioa
  - Populaketa-motak (sakabanatua edo trinkoa)

Berezko Mugimenduak ikasteko iturriak

- Populazioaren Berezko Mugimenduak
  - Erregistro Zibiletatik (E.Z.) hartutako bildumak dira.
  - E.Z. jaiotzen, ezkontzen eta heriotzen etengabeko erregistroak dira.
  - INE-ren (Instituto Nacional de Estadística) erantzukizuna dira, Erkidego Autonomoen Estatistika Sailak parte hartzen dutelarik
  - Urtero argitaratzen da, baina Erkidego batzuetan hiruhilabetekako buletinak argitaratzen dira.

Mugimendu espazialei buruzko informazioak

- Zailena da lortzen
- Interpretazio arazo ugari izaten ditu
  - Pertsona baten migrazioa bi ikuspegi desberdin ditu:
    - Sorlekua – Destinoa
  - Gertakizun errepikagarri eta bihurtgarria da.
  - Zentsuetan eginiko atzerabegirako galderetan, (egoitza aldaketak, jaiotza lekua....) migrariei buruzko informazioa ematen dute, ez migrazioei buruz.
  - Espainian, Errolden alta eta bajetatik deduzitzen den Egoitza Aldaketa Estatistika, adib. eragozpen eta akats ugari izaten ditu.

Etxeei buruzko informazioak

- Hemen ere urritasun eta akats ugari egoten dira:
  - Kontzeptuak aldatzen joan direlako
  - Eransgabeketa maila urria delako (tipologiakoa, zein espazial arlokoa)
  - Ondorio larriena: ez daude serie homogeneorik.
  - 1991-etik Inkesta Soziodemografikoa egiten ari da, etxe eta familiei buruzko informazioa aski hobera egin du, geroztik.

Beste iturri demografiko batzuk

- Lan indarraren ezaugarri eta dinamikaz ezagutzeko
- Adierazle soziodemografikoak
- Internet-eko helbideak
  - Nazioarteko mailan:
    - Population Reference Bureau: <http://www.prb.org/>
    - Population Council: <http://www.popcouncil.org/>
    - EEBB-etako Zentsuaren Bulegoa: <http://www.census.gov/>
    - EUROSTAT:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>
    - Nazio Batuen Populazioaren Dibisioa:
<http://www.un.org/esa/population/>

Analisi demografikoren motak

- Gertakizun demografikoak sailka ditzakegu:
  - Berriztaezinak: bakarrik behin gerta daiteke gizabanako baten bizitzan.
  - Berriztagarriak: behin baino gehiagotan gerta daiteke.

  - Saiheztezinak: gizabanako guztiek pairatu behar dituztenak.
  - Bastergarriak: ez da zergatik gertatu behar.

Analisi demografikoren motak

- Gertakizun horiei heldu ahal diegu bi modu ezberdinetan:
  - Belaunaldikako analisia edo luzeratako analisia: belaunaldi baten denboran zehar bilakaera jorratzen du, gertakizun demografiko ezberdinen eragina aztertuz.
    - Desabantailak:
      - Askotan ez dago serie estatistika luzeak hutsunerik edo hausturarik gabe.
      - Kontzeptuen definizioak ere aldatzen dira
  - Zeharkako analisia: populazio baten gertakizun demografiko bat une jakin batean aztertzen du.
    - Abantailak: errazagoa da informazio biltzea

Kontzeptu batzuk

- Kohorte: ezaugarri bera (adina, eskola-maila...) duen populazio-multzoa.
- Belaunaldia: kohorte berezi bat da. Epealdi berdin batean jaiotako populazio-multzo bezala definitu litzateke. Belaunaldi bakoitzak bere istorio demografiko propioa du eta baldintza antzekoen menpe bizi da.

Gertakizun demografikoen neurketa

- Demografian bi motatako adierazle lan egiten da:
  - Stock: momentu bateko izakinei erreferentzia egiten die. Iturri gisa, zentsuak, erroldak, inkestak edo populazioen estimazioak erabil dezake. Izaera estatikoa dauka.
  - Fluxu: populazio baten gizabanakoek dituzten gertakariak dira (adb. Migrazioak, jaiotzak edo heriotzak). Erregistro zibila erabili ahal dugu jaiotzak, heriotzak edo ezkontzak ezagutzeko.

Neurketen motak

- Stock-ak eta fluxuak balio absolutuetan agertzen dira estatistiketan.
  - Horiek ez dizkigute konparaketa egokiak egiten uzten.
  - Balio horiekin lan egin behar dugu eta magnitude erlatibo berriak kalkulatu behar ditugu:
    - Tasak
    - Proportzioak
    - Ratioak
    - Probabilitateak

Datu Absolutuak: 2011ko jaiotakoak Espainian

Andalucía	89.552	Comunitat Valenciana	49.446
Aragón	12.610	Extremadura	9.938
Asturias	7.782	Galicia	21.594
Balears, Illes	11.265	Madrid	72.023
Canarias	17.423	Murcia	17.408
Cantabria	5.344	Navarra	6.747
Castilla y León	19.862	País Vasco	21.155
Castilla-La Mancha	21.364	Rioja, La	3.172
Cataluña	81.247	Ceuta	1.166
		Melilla	1.455
		Extranjero	1.446

Tasak

- Gertakizun bat denbora batean gertatzen den maiztasuna neurtzen dute. Zenbakitzailean fluxu bat edukiko dugu eta izendatzailean stock bat. Bi mota dauzkagu:
  - Tasa gordinak: urte jakin bateko fluxu baten kopuruaren eta urte horretako batez besteko biztanleriaren arteko erlazioa. Adb. Jaiotza-tasa gordina
  - Tasa erlatiboak: populazio-azpimultzo batentzat kalkulatu da. Zehatzagoak dira. Adb. Ugalkortasun indize sintetikoa (UIS) → izendatzailean 15-49 urteren arteko emakumeak agertzen dira.

Proporzioak

- Bai zenbakitzailean bai izendatzailean magnitude berdinak biltzen dituzte: hau da, biak fluxuzkoak edo biak stock-ekoak.

- Lehengo kategoriazkoak: zenbakitzailea izendatzailearen parte da. Adb. Zahartzapen indizea

$$Zi = \frac{P_{t,>65}}{P_t} \cdot 100$$

- Bigarren kategoriazkoak: zenbakitzailea ez dago izendatzailean sartuta. Adb. Dependentsia indizea

$$Di = \frac{P_{t,0-14} + P_{t,>65}}{P_{t,15-64}} \cdot 100$$

Ratioak

- Proporzio berezi bat da non zenbakitzailea eta izendatzailea baztertzaileak dira. Adb.

Maskulinitasunaren ratioa $Mr = \frac{G}{E} \cdot 100$

Femeninitasunaren ratioa $Er = \frac{E}{G} \cdot 100$

Probabilitateak

- Populazio bati gertakizun batek eragiten dion arriskua neurtzen dute. Gertakizun berriztaezinekin bakarrik erabili ahal da.
  - Adb. Hiltzeko probabilitatea